

Sayyad ARAN

- Ayə, Allaha and olsun, məni qınamayıñ haaa, deməyin başının böyük danışır, mən nəkarəyəm ki... amma bu kişi tamam yurdu-yuvani itirib. Evdəkiləri özündən qabaq göndərib o dünyaya. Külfətinin üzündə bir qaşiq qan qalmayıb. Soruşuram ki, nəətərdi? Deyirlər ki, heç nə... nə yeyir, nə içir. Söz soruştanda da "ehh..." elayıb əlini yelləyir. Deyirəm, ay Cəfər, gəl girim qoluna, bir ayaq-bir ayaq da olsa çıxaq havaya, gedək mətəmizə, bir az aylanıq, dərdləşək, ayaqların ki, tutulmayıb. Elə əlini yelləyir. Belə də iş olar, əə? Buna nə oldu, birdən-birə?

Heç kim dillənmədi. Elə bil Ağarzanın ağızının hansı xəbərlə açılacağını iki böyük çaylaq daşının üstünə qoyulmuş yarımetr enində, üç metr uzunlığında beşlik taxtanın üstündə oturmuş yaşıdları o hələ mərkəyə yaxınlaşmamış biliyilər.

Eşitdikləri xəbərdən bir az da üzgün düşdülər. Bütünlər, balacalaşdırılar, içlərini çəkib sizildəşdilər. Deməli, yataqdan qalxmağa gücü yoxdur.

Ağarzanın bəzəyib-düzəyib danışmağına, özünü də, onları da "artistlik" edərək yayındırmağına baxmayaraq əsl mətləbi anladılar: deyəsən Cəfər yol üstündədir. Vayy bidadd... Özün yetiş imdada, illahi!

Gələn yaşaşlarına yer olmadıqından heç biri qimildənmadı. O da yan-yörəsinə göz gəzdirib arxin qıraqına düşməş yasti çaylaq daşını ayağı ilə itələyib yaxına gətirdi, cibindən çıxardığı qəzeti üstünə sərib ehmalca yanını qoydu. Bəhrəmtəpə qumçınqlı zavodunun şoferləri hərdən bir bu ərazidən keçəndə yolun güzgү kimi hamarlığından - zarafat edirəm, siz Allah, bağışlayın - dəhşət çala-çuxur olduğundan onların maşınlarından düşən iri çaylaq daşlarından bu tövə yararlanırdılar.

Ağsaqqalların dördünün də gözü yol çəkirdi. Baxışlarının hansı məchul bir nöqtəyə zilləndiyinin bəlkə özləri də fərqlində deyildilər. Bir-biriləri ilə göz-gözə gəlməyə qorxduqlarından eləcənə donub qalmışdılər. Cavadın sol ciyini lazımlı olduğundan da çox irəli əyilmişdi. Yoox, qocahdan, xəstəlikdən deyildi, ayrı işdi. Onun oturduğu səmtədə çəpərin tapanı yerində oynamışdı: ya mal-heyvan sürtünməşdi, ya da nadinc uşaqların əməliydi, əlləri dinc durmamışdı.

Cavad bir-iki dəfə ciyini ilə tapanı geri itələmişdi də, yenə əvvəlki səmtinə sallanmışdı. Cəhdinin fayda verməyəcəyini hiss edib vəziyyətlə barişmali olmuşdu, yəni, yerində köndələnfəson oturmuşdu ki, tapan ciyinini yağır eləməsin.

Günorta qocaların oturduğu yerdə gəşəng yelçəkər olurdu. Qocaman qovaq

ağacı on metr radiusda, yalan olmasın, buz kimi kölgəlik yaratmışdı. Cavanlar manşırlayıb qocalar tərpənən kimi oturacağı zəbt edirdilər. Dərhal da domino başlayırdı - düz gecənin yarısınan. Gecələr isə yeyib-içmək istəyənlərin mətəsiyidi... Nədi-nədi, kəndin həyat-bacاسını suvarmaq üçün Xubyarlı kanalından ayrılan kiçik bir arx həmin oturacağın arxasından keçirdi. Cavanlar arxin içində beş-on dənə çaylaq daşını üst-üstə yığıb yuxarı başda suyu şışirdib axın zamanı zəif də olsa şırlıti yaradırdılar ki, guya bulaq başındadırlar. Biçarələr neynəsinlər, Aran yerirdi... Kasıbin olanından. Gücləri imitasiyaya çatır.

Dedim də, bayaqdan Cəfər kişidən gələn xəbəri gözləyirdilər. Xəbər də ki, gəldi: ağızına qadam. Bu ki, xəbər deyildi, zəhərdi. Boğazları qupquru qurudu, nəfəsləri tincixdi. Bir xoş ismarıca, ümidverici sözə təşən idilər. Hani? Heç nədən yenə umsuq oldular. Yel aparsın! Yaman inanmışdır ki, Ağarza bu dəfə lap sürüyə-sürüyə də olsa Cəfəri gətirəcək. Deməli, yenə də heyi olmayıb ki, galib Allahın təmiz havasını udub, bir az gap edib fikrini dağıtsın, müvəqqəti də olsa ağrılarını unutsun.

Kəndin beş ən yaşlı sakini onlar idilər, yetmişin kürəyini çoxdan qatlayıb, səksənə gedirdilər: Bir-birilərindən iki-üç yaş

O vaxt ona iş verə bilməmişdi. Doğrudan, sədrlik deyildi, - nə ştat vardi, nə də təzə maşın. Aciğa düşən "Samasval" Hüseynəqərə yaxınlıqda, yanı balalı camışı aparıb salmışdı yol idarəsi müdirlərinin pəyəsində. Üçən gün sonra yağın içində olan "Samasval"la sədrin kabinetinin qənşərindən tozanaqlayıb keçmişdi. Hüseynəqən təbiiyəsizliyinə bigaltı qımışib başlarını bulaşmışdılər. El-obaydılər, qohum-əqrəbaydılər, olanda olur. Başa salarlar, hələ havalıdır. Bəlkə elə gəldi özü üzr istədi.

Ləng də olsa əqrəblər işləyirdi. Ləngliyi isə qocalar yeni bir xəbərin olmaması ilə bağlayırdılar, əsasən də Cəfərin başına bir iş gəlsə (o mənəhus kəlməni heç kəs diliyə gətirmirdi), görəsən sonra növbə kimin olacaq. Hami yaşını xatırlayıb özünü Cəfərlə müqayisə edirdi. Əshi, çatmaqla deyil, yetməklədi.

Yeniyetmə telli bir oğlan velosipedlə sürətlə ölüb keçdi, toz elədi. Beyqafıl hərəkət oldu, həm də nə əcəb, kənddə belə qanacaqsızlıq... olan iş deyildi. Həə... Məlum oldu: qarşidan 12-13 yaşlı bir qız gəlirdi. Oğlana yel verən o imiş.

- Kim idi ə, o vecələ? - köhnə sədr qəzəbə dilləndi.

Gərnəşirmiş kimi, həm də qırışığını açmaq mənasında ciyinə düşməş tapanı yenə geri qanıran Cavad təxmini nişan verdi.

Sazaq

Hekayə

fərqliyidilər. İçərilərində ən cavan o idilər - 74 yaşlı Ağarza - xəstədən xəbər gətirən xəyir-şər adamı, sonra xəstə Cəfər, tapanın girinc günə qoyduğu Cavad, kənddə məxsusi hörməti olan Mirəli (20 il sədr isləməşdi, illər keçdikcə necə yaxşı işlədiyi, el adəmi olduğu daha çox qədir-qiyəmət mənirdi), bir də hamının gözünü açandan tənidi "Samasval" sürən Hüseynəqə, o da azından on il idi rul dalına keçmirdi, axır macallar başı hərlənirmiş.

...Səksəkədəyidilər. Birinə bir şey olan da dördü də təlaşa düşürdü: Görəsən o ilətdən məndə də vaar? Tez əlamətləri də-qıqlısdırırdılar, yoldaşlarında olan hal dəyişmələrini bitdə-bitdə çözələyirdilər, gizliyəcə öz vəziyyətlərini ürəklərində ölçüb-biçirdilər, gündən-günə az yeməyə, pəhrizə, ağırtıya meyillənirdilər, acıdan ölsələr də, axşamdan sonra xörək yemirdilər.

- Dünən bir masqura qatıq içdim, elə rahat yuxuya getdim ki.

- Mən də bir taralka ayran horttdadım. Mədəmi siyirdəsa da, yüngül yatdım.

- Ə, o cavanlıq vaxtı toyılarda gecə saat 10-da, 11-də, 12-də nə yeməklər idim yeyirdik? Nə araqdan doyurduq, nə kababdan. Nə aşdan əlimizi çəkirdik, nə dolmadan. Elə bil silos basdırırdıq. Pay atonan, mədə yiyəsi... - Dizə çırpılan şappalıtin səsi birliyin həyətinəcən yayıldı.

- Elə ona görə indi davleniya aparatını əziz-əziz yanında gəzdirirsən də...

"Samasval" Hüseynəqə ikiibaşlı mənəda bunu özündən əvvəl cavanlıq vaxtlarında ölçüsüz-biçisiz hərəkətlərinə indi vaysilanlan keçmiş sədrə dedi. Keçmiş sədrin azcana dodağı qaçı, üzünü Cavad tutdu: - Görürsən də... it ilində bir iş olub - hər fürsət düşəndə sancır.

- Qulamin törəmələrinə oxşadı. Yastıburun gədəydi.

Haminin yaddasından Qulamin bütün nəslili birbəbir gəlib keçdi. "Ə, doğrudan bu nə qaravəlli dərəcədə vaxtdı e, sort dəyişmiş. Nişə bu tayfa heylədi?"

Cox dərinə getmədilər. Gərgin idilər, fikirliyidilər, yeri deyildi. Yoxsa bu mövzuya günü axşaməcan yola verərdilər.

Yenə hərə üzünü bir tərəfə tutdu. Yenə hamı öz içiñə qapıldı. Son vaxtlar onsuza da az danışırdılar. Sıralarının kəmliyi hamisini təntitmişdi. Mövzü tükənmişdi sanki. Elə bil hər şeydən danışib qutarmışdılar. Təzə eşitdikləri şəyələr maraqlı gəlmirdi, həm də onların mövzusu deyildi. Nədi o... Internet, vatsap, nootbuk, planşet, cürbəcür telefonlar...

Düzdü, onların da telefonu vardi, yalnız onlara öyrədilən düyməni basıb eşitmək, bir də lazımlı olan nömrəni yığıb qulagine tutub kimi isə çağırmaq, dinişmək... bildikləri bu idilər. Vəssalam...

Dincliklərinə rəxnə düşmüdü. Nə yeyib-içdiklərini bilmirdilər. Cəfərin xəstələnin yatağa düşməsi hamisini sarsıtmışdı. Təsbehin sapi qırılmışdı. Dəc pozulmuşdu. Ona görə də heç nə axıracan getmirdi. Hər şey - mövzü, məqsəd, niyyət yarımcıq qalırdı, bitmirdi. "Demək növbə mənə də gəlib çatr". Vahimələnirdilər. Amma dərhal da özlərinə ürək-dirək verirdilər. "Allaha şükür, noolub mənə. Yediyimi yemişəm, geydiyimi geymişəm, içdiyimi içmişəm. Beşindən aşağı yaşamışamsa, onundan yuxarı olmuşam. Balalarımı da yerbəyər eləmişəm. Dünyanı beslli kim tutub qalıb. Ayə, bu Süleymana qalmayan dünyadı e... Əşşı, gəlir, gəlsin də... Heç vecimə də döyül... İntəhası, heç olmasa, həştədi

başa vursayıdım.... Yox, yox, Allah, qələt elədim, sənə şirk qoşmaq olmaz, özün bilən məsləhətdir.

Gün günorta yerinə gəlirdi. İndilərdə telefonlar bir-bir cingildəyəcəkdi: onları nahara çağıracaqdılar. Əlbəttə, ən çox nəvələr. Oğlanları, gəlinləri bu işi nəvələrə tapşırımsızdır: ya ərindiklərindən, ya da nəvələrin zəngi daha şirin olar qənaətlərindən.

Hər halda, düzünü Allah bilir.

...Qəfil azan səsi gəldi. Qəfil-zad deyildi, elə öz vaxtındaydı. Amma niyə elə dikindilər? Bu saat gözləmədikləri məhz bu idi. Onlar Cəfərgildən gələn hər hansı xəbərə, sözə, ismarıca köklənmişdilər. Amma birdən bu azan... Allah axırını xeyir eləsin. Quran kəlmələri, azanın ahəngi onlara meyit namazını xatırlatdı. Hər gün - səhər, günorta, axşam azanı eşidirdilər axı. Həmən də kimi dəstəməz almağa, ki mi möhürüni götürməyə, kimi də xəlvət otağı çəkilib namazını qılmağa gedirdi. Birinci dəfə döyüldü axı. Bəs niyə belə usəndilər?

Əstəğfurullah və ətubu ileyhi!

Gözaltı bir-birlərini süzürdülər. Görəsən bu beş nəfərdən birinci kim o dünyana qapısını aralayacaq? Neçə gündür yorğan-döşəkdən qalxa bilməyən Cəfər, yoxsa... Allah, bircə mən yox... Bilirəm e, hamımız müvəqqəti qonağıq. Ancaq niyə mən...

Hamısı eynilə belə düşünürdü. Hamısı da digərlərinin də belə fikirləşdiyini əlinin içi kimi biliyilər. Lakin heç kəs diliyə gətirmirdi, yoxsa öz-özünü ifşa edərdi: soğan yeməmisi, içiñə gəyinəyir...

Cəfər getsə, deməli bizim də sıramıza dən düşəcək. Elə hamımızın səhəhəti bir az aşağı, bir az yuxarı eynidir. Deməli, həyat bu imiş: doğul, məktəbə get, unstitut oxu, evlən, uşaq böyüüt, evləndir, həyatının çox hissəsini əlləş-vuruş, axır günlərini gap etməklə keçir və sonunu gözlə. "Bilsək, dünyaya gəlməzdik." Allah atana rəhmət eləsin, şair.

Tərəpənmirdilər. Nahara getməliyidilər axı. Onlardan bir az aralıda qoltuğunda domino qutusu iki cavan uşaq təccübələ qocalara baxırdılar. Nişə durmurlar? Telefonlar da səs-səsə vermişdilər. Heç vəclərinə də deyildi. Yox, bu artıq başqa şeydi.

İlahi, görəsən axırətdə-bərzəxdə yeriñecə olacaq? Bilirik ki, o dünya bu dünyadan sorğu-sual imtahanıdır. İlahi, özün bizim xətalarımızı, günahlarımızı istiğfar elə!

Kövrəlmişdilər. Belə əməlli-başlı! Azan səsindən elə sindilər, elə qorxdular, elə yazıqlaşdırılar ki, belə olmayan kimi. Oturacaqdə sıxlışdırılar. Körpə uşaqlar kimi bir-birlərinin əlindən tutdular. İki dəsin arasında Cavad kişi birdən-birə xoşhal bir yüngüllük duydular, elə bil ağır yük dən qurtulmuşdu. Yaşdaşlarına sıvçax oturduğundan tapan daha ciyinə yox, böyrünə düşürdü. Ağarza oturduğu çaylaq daşını bir az da yaxına itələyib göz yaşlarını görməsinlər deyə guya yuxusu gəlirmiş kimi başını "Samasval" Hüseynəqənin dizini üstünə qoydu. Hüseynəqə da əlini onun ciyinə qoyub körpə uşaq kimi siğalladı.

Qəfil hamsının içini canavar dili kimi sərt bir sazaq yalayıb keçdi.

Bir dəstə qara paltarlı, qara kəlağayılı arvad Cəfərgilə tərəf diklənirdilər.

Al günəşin altında dördü də bütüşərək xəfif-xəfif titrəyirdilər. Elə bil qış geri qayıtmışdı, üşüyürdülər...

1. Ərəbcə: Allahum! Günahlarımı bağışla. Sənə tövbə edirəm.

2. Ərəbcə: qəbir evi.